

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 46 Volume: 9 Issue: 46

Ekim 2016 October 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRK YAZILI BASININDA "TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE VE OLASI BİR TAM ÜYELİK HALİNDE GÜNLÜK YAŞAMDA NELER DEĞİŞECEK" KONUSUNUN SUNUMU

A PRESENTATION ON THE TOPIC OF "WHAT WILL CHANGE IN DAILY LIFE DURING THE PROCESS OF INTEGRATING TURKEY INTO THE EUROPEAN UNION AND IN CASE OF TURKEY'S EVENTUAL FULL MEMBERSHIP IN THE UNION" IN THE TURKISH PRINT PRESS

Özgehan ÖZKAN*

Öz

İletişim bilimi kapsamında yapılan araştırmalarda, toplumun genelini ilgilendiren konuların basında nasıl sunulduğunun tespit edilmesi üzerinde önemle durulmuştur. Nitekim yapılan çeşitli çalışmalar göstermiştir ki, basın kamuoyu oluşturmada doğrudan etkili olmaktadır. Avrupa Birliği süreci de Türkiye için çok önemli bir yolculuktur. Avrupa Birliği'nin gerek uluslararası sahada, gerekse iç işlerinde; eğitimden sağlığa, çevreden teknoloji kullanımına, denizcilikten tarıma kadar akla gelebilecek her alanda belirleyiciliği bulunmaktadır. Türkiye'nin geleceğini şekillendirme potansiyeli bu derece yüksek olan bir sürecin, basında nasıl sunulduğunu tespit etmek önemlidir. Bu araştırmanın amacı basının Avrupa Birliği ile ilgili tüm konular içinde "Süreç ve olası bir tam üyelik Türkiye'de günlük yaşamda neleri değiştirecek?" konusunu nasıl bir bakış açısıyla (lehte, aleyhte) ve ne şekilde haber yaptığını ortaya çıkartmaktır. Bunun için geniş bir zaman diliminde yayınlanan gazetelerin incelenmesi gerekmiştir. Bu nedenle 1995-2005 arasındaki 11 yıllık süreci yansıtan bir örneklem oluşturulmuştur. Kitle gazeteleri olan **Hürriyet** ve **Sabah** seçilmiştir. Bu gazetelerde yayınlanan Avrupa Birliği ile ilgili tüm haberler içinde "Süreçte ve olası bir tam üyelik halinde günlük yaşamda neler değişecek" konulu haber metinleri, AB lehinde veya aleyhinde tutumları tespit edilmek üzere söylem analizi ile incelenmiştir. Bu konudaki haberlere gazete içinde ne oranda yer verildiğini belirlemek için bu haberler st/cm hesabına da tabi tutulmuştur. st/cm hesabı ayrıca lehte, aleyhte olarak tespit edilen haberlere de yapılmış, hangi gazetenin hangi haber tavrına ağırlık verdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylece Türk yazılı basınının, Türkiye'nin ve Türk Milletinin geleceğinin şekillenmesinde böylesi belirleyici olan bir süreçle ilgili olarak okurunu detaylı ve doyurucu, ve konuyu tüm yönleri ile aktarmak suretiyle mümkün olabilen en tarafsız haber ile bilgilendirip bilgilendirmediği saptanabilecektir. Basının tespit edilen bu tavrı, aynı zamanda konuyla ilgili kamuoyunun ne şekilde oluşacağı hakkında da ipuçları verecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Yazılı basın, sunum, Günlük Yaşam, Değişimler, Lehte, Aleyhte.

Abstract

In studies conducted in the framework of the communication science, it is laid great stress on determining how the topics, which the majority of the society pays attention to, are presented in the press. Thus, the studies conducted in this field consistently show that the press has a direct effect on creating a public opinion. The EU integration process is also very important step for Turkey. Both internationally and at home, the integration into the EU plays a decisive role in every field, which will be able to come into mind, ranging from education to health, from environment to usage of the technology, from maritime to agriculture. It is quite important to determine how such a process having a high potential for shaping the Turkey's future is presented in the press. The purpose of this study is to reveal particularly from which point of view (for and against) and in what manner the topic of "How will the EU-Process and a full membership in the Union make a change in the Turkey's daily life?" is presented on publications and broadcasts, among all topics related the European Union. In this regard, it has been a necessity to examine newspapers published in a large period of time. Therefore, a sampling reflecting the 11 years' time period between the years 1995 and 2005 has been created and mass newspapers such as **Hürriyet** and **Sabah** have been selected for this sampling. Among all news related the European Union published in these newspapers during this period, the articles on the topic of "What will change in daily life during the process of integrating Turkey into the European Union and in case of Turkey's eventual full membership in the union?" have been examined through the discourse analysis, in order to determine the attitudes in favour of or against the EU. In order to determine at what rate news articles related to this topic occupy a place in newspapers, these articles are also subjected to a kind of calculation, which pays regard to the column/centimetre (st/cm). The calculation "column/centimetre" has been carried out separately both pro and con news articles. Thus, it has been aimed at determining of what newspapers concentrate on which attitude of reporting. Through this study, it will be possible to determine, whether the Turkish print press gives adequately detailed and satisfactory information as well as the most objective information, by transmitting the topic with its all aspects, in relation to a process that plays a decisive role in shaping the future of Turkey and Turkish people. The attitude of the press determined through this study will also give us clues for in what manner a public opinion is created in relation to this topic.

Keywords: European Union, Print Press, Presentation, Daily Life, Changes, Pro and Cons.

1.GİRİŞ

Türkiye'nin, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulmasından 1 yıl sonra, 31 Temmuz 1959'da Topluluğa resmen ortaklık başvurusunda bulunması ile başlayan resmi ilişkiler süreci, 52 yıl sonra günümüzde de amacına ulaşmamış bir devlet politikası olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Resmi

* Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

ilişkiler süreci, politik, ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda yaşanan olumsuzluklar, uyumsuzluklar nedeniyle nihai hedefine varamamaktadır.

Yarım asrı geçen bu süreç, Türkiye'nin gerek uluslararası sahada konumlanışını, gerekse iç işlerinde eğitimden sağlığa, kültürden teknoloji kullanımına, spordan gıda ve beslenmeye, ulaşımdan çevre ile ilgili uygulamalara kadar akla gelebilecek her alanda bir yeniden yapılanma sürecidir. Üstelik AB, ilk kuruluş amacı olan ekonomik güç birliği hedefine de eklemeler yaparak çok daha kapsamlı ve bağlayıcı bir yapı haline gelmiştir. Öyle ki "Şubat 1992'de imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması (Maastricht Antlaşması) Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nı yaratmış ve Birliğin özellikle nihai olarak ortak bir savunma politikasının şekillendirilmesini" de sağlamıştır (Baç, 2001:185). Başka bir deyişle iç işlerindeki kapsamlı düzenlemeler ve eşgüdümeye yönelik uygulamaların yanı sıra, dış işlerinde de bağlayıcılığı yüksek bir düzen oluşturulmaya çalışılmaktadır. Böylesi bir yapı ile bütünleşme amacındaki Türkiye'nin durumu düşünüldüğünde Türk yazılı basınının AB'ye üyelik sürecinin ve olası tam üyeliğin Türkiye'de neleri değiştireceği konusunu okuyucusuna ne şekilde sunduğu sorusu da önem kazanmaktadır.

Türk kamuoyunun AB süreci ile ilgili habere konu olan gelişmeleri bizzat yerine giderek takip etmesi ve öğrenmesi mümkün olmadığına göre, bilgi edinmek ve bu temelde fikir sahibi olmak için başlıca kaynağı yazılı ve elektronik basındır. Bilgi temelinde oluşan fikirler ise uzun vadeye ve genele yayıldığında ise "kamuoyu" tabir edilen kavram ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle denilebilir ki belli bir konuda, bu araştırma bağlamında "AB'ye olası üyeliğin Türkiye'de ne gibi değişiklikler meydana getireceği" konusunda kamuoyunun şekillenmesi, basının bu konudaki haberleri sunuş biçimi ile bağlantılıdır. "Kitle iletişim araçları kamu gündemini, çektiği dikkat ve kitle iletişim otoritesi ile doğrudan etkiler" (Mc Quail, Windahl, 2010:126). Bu nedenle basın konuyu ne şekilde sunuyorsa, kamuoyu da bundan bağımsız oluşmayacaktır. Basının konuyu temsil ediş biçimini anlamak, toplumun AB'yi nasıl algılayacağı ve AB hakkında nasıl bir fikre sahip olacağı, başka bir ifade ile kamuoyunun ne şekilde oluşacağı ile ilgili önemli ipuçları verecektir.

Basının konuları işleyiş biçimi, belli bir konuyu hiç görmemesi ya da aksine büyütürken vermesi gibi uygulamalar kamuoyu oluşumu üzerinde doğrudan etkilidir. "Medya doğası gereği insan zihni ile doğrudan temas halindedir. İletişim fonksiyonu algılama işlemiyle gerçekleşir" (Topçuoğlu, 1996:19). Okurun belli bir konuyu, bu makale özetinde Avrupa Birliği'ne tam üye olunması halinde günlük yaşamda ne gibi değişiklikler olacağı konusunu algılayış biçimi, medyanın dil üzerinden inşa ettiği anlamdan bağımsız değildir. Okurun direkt olarak öngörülen, belli bir fikre sahip olmasını sağlamasa bile o fikrin üzerinde şekilleneceği temeli, yani bilgiyi basın aracılığı ile almaktadır. Başka bir deyişle ne düşüneceğini olmasa bile ne hakkında düşüneceğini basın belirlemektedir. "Medya, belli sunum ile konuların meşruluğunu sergileyerek bir tartışma çerçevesi oluşturma gücüne sahiptir" (Yavuz, 2005:227). Okurların, genel bağlamda toplumun bu çerçeve dahilinde bir fikir oluşturacağını belirtmek mümkündür.

Özetle denilebilir ki AB'nin ne olduğu ve ne gibi değişiklikler getireceği ile ilgili olarak kamuoyunun bilgilendirilmesinde ve kamuoyunun oluşma biçiminde basının rolü önemlidir. Bu çalışmada Türk yazılı basınında Avrupa Birliği ile ilgili tüm konular içerisinde "Türkiye'de günlük yaşamda neler değişecek" konusunun ne şekilde sunulduğu ve dolayısıyla bu bağlamda kamuoyunun ne şekilde oluşabileceği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bu araştırma kapsamında gazeteler taranırken AB ile ilgili olarak şu konu başlıkları öne çıkmıştır:

- AB sürecinde gelişmeler (yapılan çeşitli toplantılar, karşılıklı resmi ziyaretler, gibi gelişmeleri içeren konular),
- AB süreci ile ilgili görüşler (gerek alanında uzman akademisyenler, gerek bürokratlar gerekse yine alanında uzman gazeteciler gibi kanaat önderi tabir edilen kişilerin açıklamalarını içeren konular),
- Engeller-sorunlar (AB sürecini yavaşlatan çeşitli engelleri ve sorunları içeren konular),
- Siyasi sorunlar (Kıbrıs gibi, azınlıklar gibi siyasi içerikli sorunları içeren konular),
- Yapılması gerekenler (süreçte gerek Türkiye'nin, gerekse AB'nin yerine getirmesi gereken düzenlemeleri içeren konular),
- Türkiye ile ilgisi olmayan AB haberi (Türkiye ile doğrudan ilgisi olmayan, AB'nin kendi içinde yaşanan gelişmeleri içeren konular),
- Neler değişecek (Tam üye olunması halinde Türkiye'de günlük yaşamda ne gibi değişiklikler olacağına dair bilgi veren konular)

gibi geniş bir yelpazeye dağılan meseleler gazetelerin AB ile ilgili haberlerini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada yukarıda tespit edilen konu başlıkları içinde son sırada belirtilen "Neler değişecek" konulu haberler incelenecektir. Başka bir deyişle üyelik sürecinde yapılan yasal düzenlemeler ile gıdadan çevreye, teknoloji kullanımından polis adliye uygulamalarına kadar günlük yaşamın her alanında meydana gelecek uygulama değişikliklerine ilişkin bilgi veren haberler analize tabi tutulacaktır.

2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİĞİ

Araştırmada niteliksel (söylem analizi) ve niceliksel (st/cm hesabı) analiz bir arada yapılacaktır.

2.1.Niteliksel Analiz

Örnekleme oluşturan AB haberlerine uygulanan niteliksel analiz, "Türkiye'nin AB sürecinde ve olası bir tam üyelik halinde günlük yaşamda neler değişecek" konusunun ne şekilde, nasıl bir içerikle sunacağını söylem analizi ile ortaya konmaya çalışacaktır. "Söylem bir meta-eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreç/lerdir" (Cevizci, 2000, 76). Bu nedenle herhangi bir metnin, "aslında" ne söylemek istediğini satır aralarına kodlanmış işaretlerden yola çıkarak ortaya koymak mümkündür.

Haber metninin AB yönünden olumlu, olumsuz ya da nötr olma durumunun ortaya konması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu haberlerin hangi noktalar, hangi konular ağırlıklı olmak üzere işlendiği de belirlenecektir. Başka bir deyişle haber metninin çeşitli değişkenlere, nedenlere bağlı olarak yanlı olacağı ön kabulünden hareketle bu yanlılığın biçimi tespit edilmeye çalışılacaktır. Çünkü "medyanın bize sunduğu hiçbir şey gerçek değildir. Başka bir anlatımla, herhangi bir gerçeğin birileri tarafından, başka gerçekler arasından seçilmiş ayrıntılarından arındırılmış, teknik kıstaslara göre sunulabilen hale sokulmuş tek yönlü ve tek taraflı biçimidir" (Armağan, 1992:215). Bu nedenle niteliksel analiz ile AB ile neler değişecek konusunun nasıl bir bakış açısıyla işlendiğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, haber metnindeki noktalama işaretlerinin kullanımından, haber yazılırken hangi kelimelerin seçildiğine, metin içerisinden başlığa, spota çekilerek konunun hangi yönüne, ne şekilde vurgu yapıldığına kadar incelenerek, eldeki metnin bir de "alt metni" olabileceğine ve gazetenin, muhabirin okura asıl vermek istediği mesajın işte bu alt metinde gizli olduğu tezinden hareket edilmektedir. Haberlerde işlenen gelişmeleri gazetenin nasıl bir tavır ile okuruna sunduğu araştırılacaktır. Haberin konusu kadar, hatta ondan daha çok gazetenin o konu ile ilgili ne yönde bir tavır sergilediği, yani AB ile ilgili herhangi bir gelişmeyi okuruna nasıl sunduğu önemlidir. Örneğin AB'nin "demokratikleşme" adı altında Türkiye'den yerine getirmesini istediği bir değişiklik "gelişme ve iyileşme" olarak mı, yoksa "tehdit ve dayatma" olarak mı sunulmaktadır? Habere konu teşkil eden gelişme aynıdır ama onun sunumu, haberi yazarken seçilen kelimeler, haberde yer alan bazı ön kabuller okurun olayı algılamasını tamamen farklı biçime taşıyabilir. Örneğin üyelik süreci ile ilgili olarak değiştirilmesi gereken bir kanun maddesi haber edilirken "AB dayatması" ifadesi kullanan bir gazete ile "Türkiye'nin ev ödevi" ifadesini kullanan bir gazetenin olaya ne kadar farklı yaklaştıkları ve ne yönde bir "ön kabul" ile okuru bilgilendirdikleri açıktır. Araştırmada haberin detayında gizli olan tavır ve duruş netleştirilmeye çalışılacaktır. Haber metninde "Türkiye Avrupa Birliği'nin bir parçası olmalı" mesajı mı verilmektedir? Birlik, olumlu ve mutlaka dahil olunması gereken, bu yolda gereken her türlü uyumun gösterilmesi şart olan, mutlak bir hedef olarak mı temsil edilmektedir? Eğer bu şekilde bir mesaj iletiyor ise bunun gerekçeleri olarak neler sunulmaktadır? Yukarıdaki yaklaşımın aksine haber metninde "Türkiye Avrupa Birliği rotasını bırakmalı" mesajı mı verilmektedir? Türkiye ile AB arasındaki yaklaşık 40 yıllık zorlu süreci, AB'nin bir oyalaması, hiçbir ülkeden talep edilmeyen tavizler isteyen bir birlik olarak mı temsil edilmektedir sorusuna yanıt bulunması amaçlanmaktadır. Ya da örneğin gıda yasasında yapılması gereken bir değişikliği aktaran haber söz konusu değişikliği detayları ve sağlayacağı yararların neler olacağı ile ilgili ayrıntılı bilgileri ile mi aktarmaktadır, yoksa konuyu daha renkli ve hafif bir dille örneğin "Artık kokoreç yok" gibi yüzeysel bir söylem ile mi sunmaktadır? Her bir sunuş biçimi elbette yegane kaynağı yazılı ve elektronik basın olan toplumun AB ile ilgili fikirlerini farklı şekillerde etkileyecektir. Amaç, haber metinleri ile var olan gerçekliğin okur nezdinde nasıl "temsil edildiğini" ortaya çıkartmaktır.

2.1.1.Haberin Tavrı Nasıl Tespit Edilecek?

Haberin tavrının tespiti için üç ölçüt kullanılacaktır. Bunlar: AB +, Nötr, ve "AB -"dir. Ancak bu araştırmada örnek olarak aktarılan AB+ ve AB - haberlerin yanında nötr haber örneklerine yer verilmeyecektir. Araştırmada belirleyiciliği olmamasından dolayı konuyu dağıtmamak için yalnızca "yanlı" haber örnekleri ve analizlerine yer verilecektir.

AB+: Avrupa Birliği'ni olumlayan, AB ile ilgili haber edilen konu her ne ise onu Türkiye için çok avantajlı, gerekli bir unsur olarak sunan, AB'nin "olmazsa olmaz" ön kabulü ile yazılmış haberler için kullanılacaktır. Ya da bu kadar net bir dil kullanmasa bile haber içinde satır aralarında verilen bazı detaylar ile duruşunu belli eden, konunun tamamını değil de olumlu yönüne ağırlık vererek olumlayan, diğer gazetenin görmediği veya küçük oranda gördüğü bir haberi daha geniş işleyen haberlerde kullanılacaktır.

AB-: Yukarıdakinin tam tersi olarak habere konu edilen gelişmeye eleştirel bir değerlendirme ile yaklaşan, Türkiye'nin zararına bir durum olarak sunan haberler için kullanılacaktır. AB +'nın tam tersi olarak haberi diğer gazeteye göre daha küçük st/cm ile görerek, veya hiç görmeyerek, ya da olumsuz yönünü ön plana (başlığa, spota vb) çıkartıp, olumlu yönünü küçük işleyerek ortaya koyduğu duruş saptanacaktır.

Sosyal bilimlerde elbette matematiksel işlemlerde olduğu gibi kesin bir sınıflandırma yapmak, yapılan değerlendirmenin sağlamasını alarak sayısal kesinlikte bir yargıda bulunmak kolay değildir, ancak bazı değerlendirme ölçütleri ile gerçekliğe çok uzak olmayan bir araştırma sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bu analiz ile ortaya çıkan sonuç her bir gazete için ayrı ayrı değerlendirilecek, kitle gazeteleri, sağ ideoloji tabanlı gazete ve sol ideoloji tabanlı gazetenin AB ile ilgili kamuoyu oluşturma özellikleri de ortaya çıkmış olacaktır. Araştırma, bu yönde bir kıyaslama yapma olanağı da tanıyacaktır.

2.1.2.Haberin Tavrını Belirlemede Ölçütler

1- Özel haber olup olmadığı. Haber gazetenin kendi özel haberi ise, yani tüm basına yapılmış bir açıklama gibi diğer gazetelerin de haber etme şansı olan bir konu değilse burada haberin içeriği ile gazetenin tavrı paralel kabul edilebilir. Çünkü bir gazete, kendi ideolojik çizgisini destekler nitelikte olmayan bir haberi özel haber olarak işlemeyecek, ya da yine kendi ideolojik yapısı ile uyumlu olmayan bir yetkili ile röportaj yapmayı tercih etmeyecektir.

2- Gelişmeyi veya konuyu haber olarak görüp görmediği. Tüm basına, kamuoyuna açık olarak gerçekleşen bir haber konusunu gazete hiç görmeyebilir veya haber olarak kullanarak okuruna duyurmayı tercih edebilir. Burada da gazetenin ideolojik yapısı ile haber içeriği arasında paralellik kurmak mümkündür.

3-Konunun hangi yönünü ön plana çıkartıp, hangi yönünü geri plana attığı. Örneğin bir yetkilinin yaptığı "Türkiye'nin AB'ye girmesi ekonomik olarak güçlenmesini sağlar, ancak nüfusu çok kalabalık olduğu için yakın vadede bu üyelik söz konusu olamaz" şeklinde bir açıklama yapıldığı zaman gazete konunun olumlu kısmını vurgulayıp, diğer kısmı geri plana atıyorsa AB ile ilgili olumlu kamuoyu oluşturmayı amaçlıyor denilebilir. Bir konunun herhangi bir yönünü ön plana almanın yolları şunlardır:

-Konunun öne çıkması istenen kısmını başlığa, spota ve ara başlıklara çekmek

-Konunun öne çıkması istenen kısmını daha geniş ele alıp, olumsuz bölümü birkaç cümle ile aktarmak.

4-Konuyu manşet olarak işlemek. Manşet haberler, gazetenin günün en önemli gündem maddesi olarak belirlediği haberlerdir ve manşet haberlerin tavrı, gazetenin genel yayın politikası demektir. Nitekim okurlar gazeteyi satın almasalar bile bayide manşetlere göz gezdirmektedirler, ya da televizyonların sabah haberlerinde bu manşetler izleyicilere aktarılmaktadır. Dolayısıyla AB ile ilgili manşet olan haberlerin sunumu da ayrıca önem arz etmektedir.

5-Başlıkta kullanılan ifadeler ile. Yapılan bir açıklama başlığa çekilirken eğer söylemin sahibi de başlıkta belirtiliyorsa, bu nötr bir yaklaşımdır. Ancak açıklama, sahibi belirtilmeksizin direkt olarak başlığa alınırsa burada gazete de bu söylem ile hemfikir anlamı çıkartılabilir. Örneğin "a" partisi liderinin "AB Türkiye'yi bölmek istiyor" açıklamasının verilmiş biçimleri haberin tavrını ortaya koyacaktır. Farklı sunumlara ilişkin örnekler şu şekilde olabilir:

-A partisi lideri: AB Türkiye'yi bölmek istiyor (Nötr sunum)

-AB Türkiye'yi bölmek istiyor (AB - sunum)

-A partisi liderinden komik açıklama: AB Türkiye'yi bölmek istiyor (AB + sunum)

6- Haber olarak görülmemesi mümkün olmayan, başka bir deyişle önemli bir gelişme olan ve görülmemesi halinde okur nezdinde güvenin sarsılacağı konularda gazete bu konuda çok küçük de olsa bir olumlu yön (ya da aksi) bularak bu kısmı ön plana çıkartabilir ve ana fikrin etkisini azaltmaya çalışabilir.

7- Haber metinlerinde yapılan açıklamaları aktarırken seçilen kelimeler de haberin tavrını tespit etmek için önemli göstergelerdir. Örneğin bir yetkilinin demecini aktarırken "...söyledi", "...belirtti" ya da "...iddia etti" gibi kalıplardan hangisinin kullanılacağına bile bir tavır yakalamak mümkündür. Örneğin muhabir kişinin demecini "söyledi" yerine "iddia etti" kelimesi ile tamamlıyorsa, muhabirin söylemin sahibi ile aynı fikirde olmadığı, demecin kişinin iddiasından ibaret olduğu, okurun da bunu böyle okumasını istediği yorumunu yapmak mümkündür.

2.2.Niceliksel Analiz

Gazetelerin AB ile ilgili haberlerine yönelik niteliksel analiz, niceliksel analiz ile desteklenecektir. Sütun-santim (st/cm) hesabı ile öncelikle:

*Tüm haberler içinde AB haberlerine verilen yer tespit edilecek,

*Sonrasında ise AB haberleri içinde "neler değişecek" konulu haberlere verilen yer saptanacaktır.

Niceliksel analiz ile desteklenen niteliksel analiz (söylem analizi) ile gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda gazetenin "neler değişecek" konulu haberleri ne şekilde ve ne oranda işlediğinin ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır. Ancak bu şekilde "Türk yazılı basını veya şu ideolojideki yazılı basın Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde günlük yaşamda neler değişecek" konusu ile ilgili şu yönde kamuoyu oluşturmaktadır" gibi bir tez ortaya koymak mümkün olabilecektir.

2.3.Gazetelerin seçimi

1995-2005 yılları arasını kapsayan 11 yıllık süreçte yayınlanan Hürriyet ve Sabah gazeteleri incelenecektir. Örnekleme dahil olan iki gazetede AB ile ilgili "Türkiye'de neler değişecek" konulu haberler niteliksel ve niceliksel analize tabi tutularak değerlendirilecektir.

Türk yazılı basını elbette homojen bir yapı arz etmemekte, farklı ideolojik bakış açıları temelinde farklı yayın politikaları ile kendi okur kitlelerine seslenmektedir. Ancak gazeteler genel olarak fikir gazeteleri ve kitle gazeteleri olarak iki temel çıkış noktasında kimlik oluşturmaktadır. Kitle gazeteleri, ana ilke olarak "tarafsız" olduklarını beyan eden, toplumun her kesimine ulaşma amacıyla yayınlanmaktadır. Tarafsız oldukları mutlaka tartışılır, ama çoğunlukla bu söylemden hareket etmektedirler. Yayınladıkları renkli haberler, verdikleri ekler, düzenledikleri kampanyalar ile tirajları fikir gazetelerine oranla çok daha yüksektir, ulaştıkları kitle çok daha geniştir.

Araştırmada tarafsız olduğunu beyan eden, tüm kitleye seslenme amacıyla yayınlanan gazetelerden Hürriyet ve Sabah seçilmiştir. 11 yıllık süreçte bu gazetelerin "Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde günlük yaşamda neler değişecek" konusunu ne şekilde sunduğu araştırılacaktır.

2.4. Gazete Tarihlerinin Belirlenmesi

Örnekleme 1995-2005 yılları arasını kapsamaktadır. 11 yılda yayınlanan gazetelerin tamamını incelemek araştırmacının sınırlarını aşacağı için olabildiğince tarafsız ve ortalamayı doğru yansıtmaya çalışarak bir sınırlamaya gitmek şarttır. Sınırlama şu şekilde yapılmıştır:

Bir yılı oluşturan 12 ayın her birinden 1 gün belirlenmiştir. Ocak ayından seçilen 1 gün, şubat ayından seçilen 1 gün... gibi. Böylece her yıl için 12 gün seçilmiştir. Bu da 11 yıl için toplam 132 gün etmektedir. Bu sayı 2 gazete için düşünüldüğünde 264 nüsha gazete araştırmaya dahil edilmiştir. Her bir aydan seçilen söz konusu 1 gün ise şu şekilde belirlenmiştir: Haftanın her gününü eşit şekilde örnekleme dahil edebilmek için 1995 yılı için ocak ayının ilk pazartesi, şubat ayının ikinci salı, mart ayının üçüncü çarşamba günü... şeklinde günler dağıtılmıştır. 1996 yılında ise bu sefer salı gününden başlanmıştır. 1997 yılında Çarşamba gününden başlanmış ve bu sistem ile devam edilerek örneklem oluşturulmuştur.

Amaç, haftanın tüm günlerini belirli noktalarda yığılma yapıp, belirli günleri görmezden gelerek sağlıklı bir yansıtmaya meydan vermeden, olabildiğince adil bir dağılım sağlamaktır.

3. ARAŞTIRMA

Analize tabi tutulan gazete sayısı 264 olduğu ve tüm örneklemin makalede yer almasının, makale sınırları dahilinde mümkün olmamasından dolayı, makalede niteliksel analize tabi tutulan haberlerin seçiminde de ana örneklemdaki haberlerden eleme yapılmıştır.

3.1. Hürriyet Gazetesi'nin Niceliksel Analizi

Örnekleme oluşturan 132 gazetenin toplam alanı: 2266110 st/cm

Tüm AB haberlerinin toplam alanı: 6642 st/cm

Tüm AB haberlerinin gazete geneline oranı: % 0,3

"Neler değişecek" konulu haberlerin tüm AB haberlerine oranı: % 7

"Neler Değişecek" konulu haberlerde AB +: % 59

"Neler Değişecek" konulu haberlerde Nötr: % 41

"Neler Değişecek" konulu haberlerde AB- : Yok

3.1.1. Hürriyet Gazetesi'nin Niteliksel Analizi

Neler değişecek konulu haberler ile AB'nin olumlu noktaları şunlardır:

AB ile müzakerelere başlanması halinde Türkiye'ye yoğun bir yabancı sermaye akımı olacağına vurgu yapılarak AB üyeliğinin ekonomik olarak Türkiye'de iyileşme yaratacağına yönelik mesaj verilmektedir.

Mevcut bir yanlış uygulama ve doğan olumsuz sonuçlar haber edilirken, merkeze AB vurgusu yerleştirilmek suretiyle "Yapılan her iyileşme ve olumlu düzenleme AB içindir ve AB dolayısıyla" ön kabulü okura aktarılmaktadır.

Gıda, sağlık gibi alanlarda mevcut durumda bir yasal düzensizlik ve "çok başlılık" olduğu ön kabulü verilmekte ve AB süreci bağlamında yapılacak yasal düzenlemeler ile bu düzensizliğin sona ereceği, daha temiz ve güvenli koşulların yaşama geçeceğine yönelik vurgu yapılmaktadır.

3.1.2. AB + Habere Örnek ve Haberin Analizi

06 Mart 2001 Salı

Başlık

AB kimin umurunda

Spot

AB'nin kurban kesme konusundaki beklentileri, Diyanet'in fetvası, belediyelerin çabası, kurban kesimindeki alışıldık görüntüleri önleyemedi. Sokakların, caddelerin ortasında, otoyolların kenarlarında üstelik çocukların gözleri önünde kurbanlıklar kesildi.

Haber

Avrupa Birliği Kurban Bayramı'nı büyüteç altına alırken, yine sokakları kan gölüne çeviren görüntüler ortaya çıktı. Tüm uyarılara rağmen bu yıl da kurbanlıklar çocukların gözleri önünde, sokaklarda, caddelerde hijyenik olmayan şartlarda ve dini kurallarla örtüşmeyecek şekilde kesildi. Avrupa Birliği'nin uyulmasını istediği "Diyanet fetvası" hiç dikkate alınmadı. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın Kurban Bayramı öncesi "Kurbanları incitmeden ve çocuklardan uzak kesin" sözü de havada kaldı.

Kurbanların açık alan ve sokaklarda gelişigüzel kesilmesi nedeniyle ortaya çıkan vahşet görüntüleri, Türkiye'nin AB yolundaki hanesine eksi puan olarak yazılacak.

Bu yıl AB Türkiye'deki Kurban Bayramı'nı yakından izliyor. AB'nin Ankara temsilcileri Kurban Bayramı'ndaki izlenimlerini rapor haline getirecek ve AB'ye sunacak. Daha önceki yıllarda olduğu gibi kurbanın AB normlarına uygun olmayan şekilde kesilmesi AB'nin Türkiye'deki hayvan hakları hanesine eksi puan olarak kaydedilecek. Geçen yıl da Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki kurban kesimi görüntüleri, AB ülkelerinde sert eleştiriler almış "vahşet" olarak nitelenmişti.

Gazeteleri arayan çok sayıda kişi ise kurban kesimlerinin belediyenin gösterdiği alanlarda yapılmadığından şikayet ederek, çocukların gelişi güzel kesilen hayvanların kanlı manzaralarından olumsuz etkilendiklerini belirttiler. Otoyol kenarlarındaki açık alanlarda ve ara sokaklarda sabahın erken saatlerinden itibaren yapılan kesimler İstanbul'a 'açık hava mezbahası' görüntüsü verdi. Özellikle 0-2 otoyolu Mahmutbey Çıkışı kenarındaki boş alanda yapılan kesimlerde oluşan büyük kalabalık, taşıtlarıyla yoldan geçenlerin dikkatini çekti.

Bayram namazını kılan İstanbulluların bir bölümü de sabahın erken saatlerinden itibaren İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin kurban kesim tesislerine hücum etti. Tesislere gidenler kendilerine gösterilen yerlerde kurbanlarını kestirdi. Kurban kesenlerin bir bölümünün uyarıları dikkate aldığı ve önceki kurban bayramlarına oranla daha bilinçli oldukları gözlemlendi. Kurban kesenlerin büyük bölümü hayvanların gözlerinin bağlanmasına özen gösterdi, açık alanda kesenler de kanların etrafa yayılmaması için çukurlar açtı.

Analiz

Haber, kurban kesiminde uygulanması gereken kuralların ihlali neticesinde doğan ve medeni hiçbir toplumda kabul edilemeyecek insanlık dışı bir tabloyu işlerken, konuyu tamamen AB merkezli sunmaktadır. Kurban bayramında yaşanan söz konusu çirkinlik, insanlık değerlerine aykırı evrensel bir yanlış olmasına rağmen, haberde buradaki yanlışlık sadece AB sürecindeki bir olumsuzluk olarak sunulmaktadır. Başlık "AB kimin umurunda" şeklinde atılarak yegane ölçütün AB olduğu vurgusu işlenmektedir. Başka bir deyişle "doğru olan davranışın yapılma nedeni AB'ye girmek", "Doğru olan davranışın ölçütü AB'dir" gibi bir anlayış, bir ön kabul haberin alt metninde yer almaktadır.

3.2.Sabah Gazetesi'nin Niceliksel Analizi

Örnekleme oluşturan 132 gazetenin toplam alanı: 2.052.180 st/cm

Tüm AB haberlerinin toplam alanı: 9494 st/cm

Tüm AB haberlerinin gazete geneline oranı: % 0.5

"Neler değişecek" konulu haberlerin tüm AB haberlerine oranı: % 7

“Neler Değişecek” konulu haberlerde AB +: % 46

“Neler Değişecek” konulu haberlerde Nötr: % 39

“Neler Değişecek” konulu haberlerde AB- : 15

3.2.1.Sabah Gazetesi'nin Niteliksel Analizi

Bu konu bağlamında AB'nin olumlandığı noktaları şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Gümrük birliği ile birlikte ithalat artacak olmasına rağmen, ihracat işlemlerinin basitleştirilmesine yönelik bir yasal düzenleme ile durumun dengeleneceğini belirten haber, henüz taslak aşamasında olmasına rağmen konuyu uygulama başlatılmış ve ihracat artmışçasına sunmaktadır.

AB üyelik sürecinin Türkiye'deki yabancı sermaye girişini arttıracığı ve bu durumun da Türk ekonomisi açısından olumlu olacağı mesajı verilmektedir

AB üyeliği ile birlikte polisin ev arama ve sorgulama gibi uygulamalarında insana yakışmayan, kaba ve şiddet içeren davranışların ortadan kalkacağı vurgulanmaktadır. Medeni yöndeki bu gibi ilerlemeler AB ile ilişkilendirilerek sunulmaktadır.

AB çevrelerinde yapılan açıklamalar aracılığı ile “AB sürecinde kararlılıkla ilerler ve yapılması gerekenleri yerine getirirseniz ekonominiz düzeldir” mesajı verilmektedir.

Gazetenin röportaj yaptığı ekonomi çevrelerinden isimler aracılığı ile “Ülkenin ekonomik olarak sürekli zikzak çizmesini engellenecek, büyüme sağlanacak ve yabancı yatırım gelecek, yabancı yatırımcılar pazara bir disiplin getirecek, rekabet artacak” gibi Türk ekonomisinin olumlu yönde etkilenmesinin anahtar kavramı olarak AB üyeliği işaret edilmektedir.

Çalışma yaşamına ilişkin normları belirleyen Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı Anlaşması'nın oylanmasına dair tasarının Meclis'te ele alınması ile ilgili olarak bilgi veren haberde adil, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarında yegane teminat olarak AB süreci gösterilmektedir.

AB- haberde ise AB'nin olumsuzlandığı kon, eleştirildiği nokta direkt AB olmaktan çok, gümrük birliğinin Türkiye'ye yönelik neden olduğu olumsuzluklara ilişkindir.

3.2.2.AB + Habere Örnek ve Haberin Analizi

19 Ağustos 2002 Pazartesi

BAŞLIK:

Bu tabloyu AB değiştirir

Haber

Türkiye, dünyanın en büyük 16'ncı ekonomisi olmasına rağmen, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında ilk 15'in yanına bile yaklaşmıyor. The Economist'in OECD kaynaklı verilerine göre en fazla yabancı sermaye çeken 17. ülke olan Polonya'ya son bir yılda 20 milyar dolara yakın yabancı yatırım girdi.

Dünyanın en fazla yabancı sermaye çeken ülkesi ABD'ye 1992-2001 yıllarında 1.2 trilyon dolarlık yabancı sermaye geldi. Türkiye'ye ise son 10 yılda sadece 11.5 milyar dolarlık yabancı sermaye geldi. 2001'de Türkiye'de 3 milyar dolarlık yabancı yatırımla son yılların en hızlı çıkışı kaydedilirken, AB yolunda atılan adımlar gelecekte söz konusu rakamın yükseltilebileceği beklentisini artırdı.

Analiz

Haber, The Economist gazetesinin OECD kaynaklı verilerine dayanmaktadır. Haberin başlığı “Bu tabloyu AB değiştirir”dir. Bu tablo derken, yabancı sermaye girişinin yeterli olmayışı kastedilmekte, değişir derken de yabancı sermaye girişinin artması kastedilmektedir. Yabancı sermaye girişinin Türk ekonomisi için çok yararlı ve gerekli olduğu kabulünden hareketle de bu yararlı ve gerekli oluşumun gerçekleşmesi ‘AB’ye üyelik sürecinde emin adımlarla yürümeyle olabilir’ mesajı okura aktarılmaktadır. Ayrıca “Bu tabloyu AB değiştirir” ifadesi ile başlığa çekilen görüşün sahibi başlıkta belirtilmemiş, başka bir deyişle gazete tarafından paylaşılmıştır.

3.2.3.AB- Habere Örnek ve Haberin Analizi

6 Ağustos 1996 Salı

Başlık :

AB değil Amerika'dan ithalat rekor kırıyor

İhracat ve İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı

	1994	1995	1996
İhracat			
Tüketim Malları	9.153	11.840	12.354
Ara Mallar	8.225	8.960	9.745
Sermaye Malları	721	830	1.105
İthalat			
Tüketim Malları	1.381	2.416	4.226
Ara Mallar	16.565	25.077	28.736
Sermaye Malları	5.220	8.119	10.365

Spot

Türkiye dış ticaretinde zorlu bir dönem geçiriyor. Gümrük birliği nedeniyle sadece Avrupa ülkelerinden değil, Amerika ve diğer ülkelerden de ithalat patladı. Amerika'dan yapılan ithalat yüzde 225 arttı.

Haber

Gümrük birliği sadece Avrupa ülkelerinden değil, Amerika ve diğer ülkelerden ithalatı da patlattı. Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden yaptığı ocak ayı ithalatı yüzde 65.3 artarken, Amerika ülkelerinden yaptığı ithalatta ise yüzde 225.3 oranında artış oldu.

Türkiye Gümrük birliği ile birlikte Avrupa Birliği üyesi 15 ülkeye karşı gümrüklerini sıfırladı. Aynı zamanda diğer ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi de uygulanmaya başlandı. Ortalama koruma oranı yüzde 35'den yüzde 5.4'e düştü. Böylece bu ülkelerden gelen mallar yüzde 30 ucuzladı.

Kapıların açılmasıyla Türkiye'ye ucuz tüketim malları ve demir çelik girişi hızlandı. Doğu Avrupa ülkelerinden ithalat yüzde 130 arttı. OECD ülkelerinden artış ise yüzde 58 oldu. En çarpıcı artış ABD dahil Amerika ülkelerinden yapılan ithalatta, yüzde 225'le oldu. Geçen yıl ocak ayında 120 milyon dolar olan ithalat, 309 milyon dolara çıktı. Bu ülkelerden yapılan ithalatta önemli bir payı Türkiye'nin üretim fazlasından bunaldığı demir çelik oluşturdu.

İhracata rakip

Bu arada aynı ülkeler Türkiye'nin ihracat pazarlarında karşısına güçlü bir rakip olarak çıkma yolunda hızla ilerliyor. Özellikle doğu Avrupa ekonomilerinin toparlanmaya başlaması ve AB'nin bu ülkelerle imzaladığı gümrük duvarlarını indiren anlaşmalar, Türkiye'yi zorluyor.

Türkiye'nin geleneksel pazarlarında büyük rekabet yaratan bu ülkeler, başta tekstil ve konfeksiyon olmak üzere demir ve çelik ihracatımızı olumsuz etkilemeye başladılar. AB ülkelerine yakın olmanın avantajıyla, düşük fiyat verebilen Polonya, Macaristan, Çek ve Slovak Cumhuriyetleri, AB'nin fason siparişlerini de çekiyor.

Yugoslavya korkutuyor

Diğer bir rekabet bölgesi ise Yeni Yugoslavya. Bosna-Hersek'teki savaşın sona ermesiyle ekonomik canlanmaya yönelik tedbirler almaya başlayan bu ülkenin, savaşta zarar görmüş olmasına karşın büyük tekstil ve konfeksiyon yatırımları bulunuyor. Acil dövize ihtiyaç duyan ülkelerin düşük fiyatlarla bütün dünyaya yönelik ihracat girişimlerinde bulunması bekleniyor.

Kutu Haber

Başlık

Gümrük birliğinin acısı çıkıyor

Haber

- Ocak'ta ihracatın ithalatı karşılama oranı 73.9'dan, yüzde 57.3'e geriledi.
- İhracatın yerinde saymasına karşın, ithalata önemli bir artış görüldü.
- Gümrük Birliği sonrasında Avrupa Birliği'nden ithalat yüzde 65.3 arttı.
- Ancak asıl patlama Amerika ve diğer ülkelerden oldu.
- Amerika ülkelerinden yapılan ithalat yüzde 225.3 oranında yükseldi.
- Buna karşın bu ülkelere yönelik ihracat ise 23.2 oranında geriledi.

Analiz

Haber, tamamen Türkiye'nin AB ile girmiş olduğu gümrük birliğinin Türk ekonomisine vermekte olduğu zarara yönelik bir analiz niteliğindedir. Türkiye'de ithal malı patlaması yaşanırken, ihracatta nasıl gerilediğimiz, tekstil ve konfeksiyon gibi GB öncesi temel ihracat kalemlerimizin özellikle doğu Avrupa ülkelerinin rekabetinden olumsuz etkilendiği gibi Türk ekonomisi için ortaya çıkan olumsuz tablo aktarılmaktadır.

Zaten haber içinde yer alan ve rakamsal veri sunan kutu haberin başlığı da yoruma yer bırakmayacak kadar GB aleyhindedir: "Gümrük birliğinin acısı çıkıyor". Bu haber tarafsızlığı bir derece daha sağlayabilmek, en azından bir denge yaratabilmek için "Gümrük birliği uygulamasının rakamsal

sonuçları” gibi nötr bir başlık ile de aktarılabilecekken, acısı sonradan çıkan bir karar olduğuna dair sert bir cümle ile aktarılmıştır. Ayrıca Türkiye gibi ekonomide istikrarı yakalayamamış, toplumun önemli bir kesiminin açlık sınırı ve altında yaşadığı bir ülke söz konusu olduğunda, Türk ekonomisine verilen zarara dair yayınlanan haberin etki gücü ve alanı daha da artmaktadır.

SONUÇ

Avrupa Birliği’ne tam üye olmak üzere çıkılan yolculuk süreci, yapılan yasal düzenlemeleri ile yalnızca belirli alanlardaki uygulamalarda değişiklikler getirecek “pratik” bir süreç değil; aynı zamanda bireyden topluma, devlete kadar kırmızı çizgilerin netleştiği, dünyayı ve yaşamı algılamada bakış açısının yeniden yapıldığı kapsamlı ve uzun vadeli bir süreçtir. Bu sürecin o toplumu oluşturanlar tarafından iyi bilinmesinin ve değerlendirilmesinin önemi tartışmasızdır. Toplumun bu değerlendirmeyi yapabilmek için ihtiyaç duyacağı bilgiyi alabileceği başlıca kaynak basındır. İlgî→bilgi→fikir→kamuoyu zincirinin ilk halkası olan bir konuyla ilgili olarak toplumda ilgi uyandırılması ve bunun üzerine eklenen bilgi ile gündem oluşturulması, basının işlevidir. O halde denilebilir ki Türk basınının AB sürecinde ve olası bir tam üyelik halinde günlük yaşamda neler değişeceği ile ilgili sunumu, bu yöndeki kamuoyunu dolaylı olarak da olsa belirleyecektir. Basın ve kamuoyu arasındaki olası ilişkileri açıklamaya çalışan kuramlardan biri olan gündem koyma ve saptama yaklaşımına göre “kitle iletişim araçları halkı ne düşündüklerini söylemede çoğu kez başarılı olmayabilir, fakat izleyicilerine ne hakkında düşüneceklerini anlatmada çok başarılıdır”(Alemdar; Erdoğan, 1998:186).

Örnekleme dahil olan gazeteler diğer haber konuları içinde AB ile ilgili konulara çok düşük oranda yer vermiştir: Hürriyet % 0,3, Sabah % 0.5. Tüm AB haberleri içinde “Türkiye’nin AB’ye tam üye olması halinde neler değişecek” konusuna verdiği yer incelendiğinde de gazetelerin çok düşük oranda işlediği ortaya çıkmıştır. Kitle gazeteleri olan Hürriyet ve Sabah’ın bu haberlere verdiği yer % 7 oranındadır.

Türk kamuoyunun AB’ye tam üyelik süreci ile ilgili olarak iç hukukta yapılan düzenlemeler ve uluslararası ilişkilerde yapılan antlaşmalar ile ilgili olarak başlıca bilgi kaynağı basındır. Basının varlık amacı okurunu, izleyicisini doğru, tam, çok yönlü, olabildiğince tarafsız, konunun birden fazla muhatabı varsa her birinin görüşlerine eşit oranda yer vererek, kendi yorumunu haber metnine katmayarak, sade ve anlaşılır bir haber dili ile bilgilendirmektir. Haber dilinin magazinelle ve ilgi çekmek, daha çok okunmak dürtüsü ile spekülâtif, sansasyonel olmaması özellikle dikkat edilmesi gereken bir ilkedir. Bununla birlikte analiz sonuçları incelendiğinde yüksek tirajlı kitle gazetelerinin okuru Ülke ve Millet’in geleceği ile ilgili önemi sabit olan bir konu ile ilgili olarak tüm haberler içinde % 7 gibi çok düşük bir oranda bilgilendirmektedir. Üstelik bu oranı oluşturan haberlerin niteliksel incelemesi de göstermektedir ki, dil sade, ciddi bir haber dilinden uzaklaşmakta ve magazinelle bir eğilime kaymaktadır. Konu tüm AB haberleri içinde “neler değişecek” konusu özelinde değerlendirildiğinde ki, günlük yaşama yönelik ne gibi düzenlemeler ve değişimler geleceği konusu okuru doğrudan ilgilendiren en önemli alt başlıklardan biridir; Türk yazılı basınının yüksek tirajlı kitle gazetelerinin okuruna ne kadar yetersiz bilgi verdiği ortaya çıkmaktadır.

Gerek AB’ye tam üye olmak, gerekse Türkiye’nin durumunda olduğu gibi üyelik müzakerelerini sürdürme aşamasında olmak, söz konusu ülke açısından yüzeysel söylemlerle aktarılamayacak kadar önemli konulardır. Öyle ki, burada söz konusu olan sadece yasal düzenlemeler ile getirilen yaptırımların neden olacağı değişimlerin çok ilerisinde, bir anlayış, dünyayı tanımlama ve yaşam felsefesi değişimidir. Ayrıca elbette Türkiye’nin özel konumu nedeniyle sahip olduğu kendine özgü duyarlılıkları da göz önünde bulundurulduğunda sürecin çok daha dikkatli haber edilmesi gerektiğini belirtmek, gerçekten uzak bir değerlendirme olmayacaktır. Bu nedenle Türk toplumunun bu konuda bütün diğer ülkelerden daha ilgili, bilinçli ve daha duyarlı olması gerekmektedir. Bunun için de tam üyelik hedefi ile müzakereleri sürdüren bir ülkenin AB’yi çok iyi tanınması, diğer ülkelerin adaylık süreçlerini de takip ederek Türkiye ile ilgili karşılaştırmalı yorum yapabilmesi, süreci her yönüyle değerlendirebilmek için detaylı ve çok yönlü bilgilere ulaşabilmesi gerekmektedir. Ancak yapılan st/cm hesabı ile ortaya çıkartılan oranlar incelendiğinde Türk gazete okurunun değil detaylı ve çok yönlü, diğer ülkelerle karşılaştırmalı doyurucu haberler aracılığı ile bilgi sahibi olmak, son derece sınırlı ve yetersiz bilgi ile fikir sahibi olabilmektedir. “Haber medyasının iktidarın uygulamalarını kamuoyunun beklentileri doğrultusunda izleyerek halkı bilgilendirmesi, (...), halkı yönlendirerek kamuoyu oluşturması basının görevleri arasında sayılmaktadır” (Karabay, 2000:42). Görülmektedir ki bu görev “olması gereken” anlamda yerine getirilmemekte, hem eksik, hem de yanıltıcı bir biçimde okura bilgi aktarılmaktadır. Denilebilir ki, Türk gazete okuru, AB ile ilgili olarak sınırlı oranda ve yüzeysel bilgiye ulaşabilmektedir. Türkiye’nin olası kazanımları ya da kayıpları ile ilgili olarak yeterli bilgiye ulaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Konunun sayısal olarak ne oranda yüksek tirajlı gazetelerde yer bulabildiğini bu şekilde ortaya koyduktan sonra içerik olarak, dil olarak nasıl bir sunum yaptığı da söylem analizi üzerinden ortaya konmuştur. “Dil sadece basit bir temsil ya da yansıtma aracı değildir. Dil değişik fonksiyonları içeriğinde barındıran karmaşık sistemler bütünüdür” (Elliot, 1996’dan akt., Çelik vd., 2008: 101). Dilin noktalama

işaretleri de dahil olmak üzere tüm unsurlarıyla inşa ettiği anlam, okurun edineceği fikir ile doğrudan ilgilidir. Yapılan söylem analizi değerlendirildiğinde “neler değişecek” haberlerine konu olan gelişmelerin daha çok olumlanmak sunulduğu ortaya çıkmıştır. Her iki gazetede de en yüksek oran AB + ölçütünde yer almaktadır. AB ile neler değişecek konulu haberler içinde AB + tavrıda olan haberler Hürriyet’te % 59, Sabah’ta %46, AB- Hürriyet’te hiç yokken, Sabah’ta %15, Nötr haberler Hürriyet’te % 41, Sabah’ta %39 oranlarındadır. AB ile ilgili diğer haber konuları içinde Nötr olmaya en uygun haber konusu olabilecekken, başka bir deyişle yapılan düzenlemeleri, yasal değişiklikleri sade bir haber dili ile aktarmaya en uygun haber konusu olabilecekken, (Kıbrıs konusu gibi, azınlıklar gibi, din gibi hassas konulara nazaran daha az duyarlılık taşıması nedeniyle) bu haberlerde nötr olma durumunun oranı da düşüktür.

Ağırlık; AB’ye tam üye olunması halinde günlük yaşamda nelerin değişebileceğine yönelik haberlerin olumlandığı AB+ haberlerde yoğunlaşmıştır. Denilebilir ki Türk yazılı basını Türkiye’nin süreçte ve olası tam üyelikte günlük yaşamda nelerin değişeceği konusunda okuruna yeterli bilgi vermediği gibi, bu yüzeysel bilgileri de olumlayıcı bir dil ile aktarmaktadır. Örneğin bu haberlerde mevcut bir yanlış uygulama ve bunun günlük yaşama yansıyan olumsuzlukları, merkeze AB çekilerek aktarılmakta ve “AB adayı bir ülkede bu olmamalıydı”, “AB’ye üye olsak bu böyle olmazdı” gibi bir dil ile haber edilmektedir. Başka bir deyişle günlük yaşamdaki olumlu ve düzgün her uygulama AB temelli olarak sunulmaktadır. Özele indirgemek gerekirse konu şu tezler üzerinden olumlanarak aktarılmaktadır:

Türkiye’ye yoğun bir yabancı sermaye atışı olacağı ve Türk ekonomisinin canlanacağı, yabancı yatırımın pazara bir disiplin getireceği, rekabetin artacağı, gümrük birliği sayesinde ihracat işlemlerinin kolaylaşacağı ve ihracatın artacağı, serbest dolaşım ile Türk vatandaşlarının Avrupa’da kapsamlı iş olanaklarına kavuşacağı ve ekonomik iyileşme yaşayacakları, ekonomik “zik zak” ların sona ereceği ve istikrara kavuşulacağı, çalışma yaşamında koşulların iyileşeceği gibi ağırlıklı olarak AB’nin Türkiye’de bir ekonomik iyileşme sağlayacağı yönünde bir olumlayıcı dil kullanılmaktadır. Haber dili, tek cümlede özet olarak ifade etmek gerekirse “AB’ye gireceğiz, ekonomimiz düzelecek” mesajı verilecek şekilde kurgulanmaktadır. Bu yapılırken ekonominin neden düzeleceği, her bir Türk vatandaşının alım gücünün neden yükseleceği, istikrarın neden sağlanacağı, tam üye olmadan gümrük birliğini kabul eden tek ülke olmamızın olası artı ya da eksilerinin neler olabileceği, serbest dolaşım konusunda yasal alanda ve uygulamada neler yaşanacağı, diğer aday ülkelerde sürecin ne şekilde işlediği ve benzeri konularda okuru bilgilendirecek, karşılaştırmalar yapmasına olanak tanıyacak ayrıntılı analizler, doyurucu haberler bulunmamaktadır. Yüzeysel bir “ekonomik iyileşme”, “Avrupa’ya giderek iş kuracak ve durumunu düzelterek Türk vatandaşları” gibi söylem ile haberler aktarılmaktadır.

AB ile ilgili diğer olumlu yönde sunum ise gıdada güvenliğin sağlanacağı, hayvancılıkta, organik tarımda ilerleme kaydedileceği, su ürünleri ve turizminin gelişeceği gibi konulardadır. Bununla birlikte bu düzelmelerin hangi yasal düzenlemeler ile, ne şekilde, hangi zaman dilimleri içerisinde gerçekleşeceği gibi ayrıntıları içeren analizler ve doyurucu açıklamalar haber içeriklerinde yer almamaktadır. Konular AB’ye giriyoruz, artık kokoreç yok” gibi magazin, eğlendirici ve hafif bir dil ile, yüzeysel bir içerikle sunulmaktadır. Türk gazete okurunun böylesi bir haber dili ile AB üyeliğinin Türkiye için günlük yaşamda meydana getireceği değişiklikler bağlamında yeterli bilgi sahibi olması mümkün değildir. “Kamuoyunun sağlıklı oluşabilmesi için (...) bireylerin yeterli ve doğru haber almaları” (Kışlalı, 1997: 331) gerekmektedir. Ancak araştırma sonucu bireylerin yeterli ve doğru haber almadığını ortaya koymaktadır. Bu durumda kamuoyunun “AB sürecinde neler değişecek” konusunda sağlıklı oluşabilmesi mümkün değildir. Burada ifade edilen “Kamuoyunun oluşması” kavramı içine elbette doğru ve yeterli bilgi temelinde oluşan fikir ve yine bu temelde uzun vadede şekillenecek toplum görüşünü almaktadır.

"Gazetecinin en başta gelen görevi halkın doğru ve gerçek haber alma hakkına, nesnel gerçekliğe dürüstçe bağlı kalarak ve olguları uygun bağlamında, asıl bağlantılarına işaret ederek ama saptırmalara yol açmadan titiz biçimde ileterek ve gazeteciye özgü yaratıcı kapasiteden yararlanarak hizmet etmektir." (Şahin, 1991:15). Habere konu olacak gelişmeyi inceleyen ve metni hazırlayan gazeteci, kamu yararını önceleyerek gerçekliği tüm yönleriyle, tüm boyutlarıyla insan zihninin elverdiği ölçüde tarafsız kalarak okuruna aktarmakla yükümlüdür. Bu sorumluluğa, kamu yararı/zararı olacak haber konusunu yüzeysel ve magazin bir dille değil, çok yönlü aktarmak da dahildir. Yazacağı her satırın, satırlar arasında inşa ettiği her anlamın uzun vadede kamuoyunu şekillendireceği gerçeğini unutmadan haberini işlemesi gerekmektedir.

Konunun, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri ve bu süreçte yapılan düzenlemeler gibi doğrudan kamu yararı ile ilgili bir içerik olduğu düşünüldüğünde, söylemin önemi artmaktadır. Haber metninden okurun edineceği bilgi temelinde oluşturduğu fikirlerin, uzun vadede ise kamuoyu denilen kavramın basının aktaracağı bilgiler temelinde oluşmaktadır ve bu makale çerçevesinde yapılan araştırma bulguları sonucunda Türk kamuoyunun AB yönünde sağlıklı bir temelde oluşmasının mümkün olmadığını savlamak, gerçekten uzak bir değerlendirme olmayacaktır. “Neyin haber olup neyin algılanması gerektiği konusunda,

topluma neyin bildirilip neyin arka planda tutulacağına basın karar verir".(Neumann, 1998:170). Bu durumda, algıyı belirleyen basının ülke geleceğinin şekillenmesinde belirleyiciliği üst düzeyde olan AB süreci ile ilgili verdiği bu yüzeysel bilgi, söz konusu algının da aynı yüzeysellikte olması sonucunu beraberinde getirecektir.

KAYNAKÇA

- ALEMDAR, Korkmaz; Erdoğan, İrfan (1998). *Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları*, Ankara:MY Yayınları.
- ARMAĞAN, Ahsen (1999). Kitle İletişim Araçlarının Toplumsal, Siyasal Yaşam Üzerindeki Yönlendirici Etkileri, *E.Ü. İletişim Fakültesi Düşünceler Dergisi* S. 12: E.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları
- BAÇ, Doç. Dr. Meltem Müftüler (2001). *Türkiye ve AB: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler*, İstanbul:Alfa Yayınları.
- CEVİZCİ, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çelik, H.;Eksi, H. (2008). Söylem Analizi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:27 (Ellhot (1996)'dan aktaran)
- KIŞLALI, Ahmet Taner. (1997). *Siyaset Bilimi*, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- MC QUAIL, Denis (2010). *Kitle İletişim Modelleri*, Çev: Prof. Dr. Konca Yumlu. Ankara:İmge Yayınları.
- NEUMANN, Elisabeth Noelle Neumann (1998). *Kamuoyu Suskunluk Sarmalının Keşfi*, Ankara: Dost Yayınları.
- ROSCOE, Jane vd. (2000). *Televizyon İzleyicisi:Kabul Edilmiş Yetkin, Sosyal ve Eleştirel Terimlerin Yeniden Ele Alınması. Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*. Şahinde Yavuz (der.) içinde. Ev: Yiğit Yavuz. Ankara:Vadi Yayınları.
- ŞAHİN, H. (1991). *Yeni İletişim Ortamı, Demokrasi ve Basın Özgürlüğü*, İstanbul: Basın Konseyi Yayınları.
- TOPÇUOĞLU, N. (1996). *Basında Reklam ve Tüketim Olgusu*, Ankara: Vadi Yayınları.